

## Avalent&gt;Perekonnaasjad ja pärimine&gt;Abielu lahutamine ja kooselu lõpetamine

## Abielu lahutamine ja kooselu lõpetamine

Bulgaaria

**1 Millistel tingimustel abielu lahutatakse?**

Bulgaaria õiguse kohaselt on abielu võimalik lahutuse teel lõpetada ühel järgmistest viisidest:

lahutus vastastikusel kokkuleppel (perekonnaseadustiku (*Семейн кодекс*) artiklid 50 ja 51);

lahutus hagi alusel abielu tõsise ja pöördumatu lõppemise tõttu (perekonnaseadustiku artikkel 49);

lahutus hagi alusel abielu tõsise ja pöördumatu lõppemise tõttu ilma süü kohta otsust tegemata, kui abikaasad esitavad kokkuleppe (perekonnaseadustiku artikli 49 lõige 4).

Kui tegemist on abielu lahutamise vastastikusel kokkuleppel, siis esitavad abikaasad piirkondlikule kohtule (*районен съд*) ühise avalduse, mis sisaldab perekonnaseadustiku artikli 50 kohast kokkulepet. Selle kokkuleppega peavad abikaasad lahendama laste elukohta, vanema hooldusõiguse teostamist, külastusõigust, laste ülalpidamist, vara jagamist, perekonna ühise eluaseme kasutamist, lahutatud abikaasa ülalpidamist ja perekonnanime kasutamist käsitlevad küsimused. Kohus peab kokkuleppe heaks kiitma pärast seda, kui ta on kontrollinud, kas sellega on kaitstud laste huvid. Kui kohus tuvastab, et kokkulepe on puudulik või laste huvid ei ole piisaval määral kaitstud, näeb ta ette aja nende puuduste kõrvaldamiseks. Kui ette nähtud aja jooksul puudusi ei kõrvaldata, lükkab kohus abielu lahutamise avalduse tagasi.

Kui abielu soovitakse lahutada hagi alusel abielu tõsise ja pöördumatu lõppemise tõttu, esitab hagi üks abikaasast. Asjaomase hagi vaatab läbi koostja elukohajärgne pädev piirkondlik kohus (*районен съд*). Kohus peab omal algatusel tegema otsuse selle kohta, kummal abikaasal lasub süü abielu lõppemise eest, ning vanema hooldusõiguse teostamise, abielust sündinud lastega seotud külastusõiguse ja nende laste ülalpidamise, vara jagamise, perekonna ühise eluaseme kasutamise, lahutatud abikaasa ülalpidamise ja mehe perekonnanime kasutamise kohta. Neid põhimõtteid kohaldatakse juhul, kui pooled ei ole sõlminud abieluvaralepingut, mille alusel lahendatakse eespool nimetatud küsimused abielu lahutamise korral.

Kui tegemist on abielu lahutamise hagi alusel, võivad abikaasad kinnitada, et nad on sõlminud kokkuleppe, mille kohaselt on nad kohustatud lahendama vanema hooldusõiguse teostamist, abielust sündinud lastega seotud külastusõigust ja nende laste ülalpidamist, vara jagamist, perekonna ühise eluaseme kasutamist, lahutatud abikaasa ülalpidamist ja mehe perekonnanime kasutamist käsitlevad küsimused. Kohus teeb süü kohta otsuse üksnes juhul, kui seda taotleb sõnaselgelt menetluse üks pool või kui seda taotleavad mõlemad pooled, kuid kohus peab siiski tegema kindlaks, et abielu lõpetamiseks on alust – s. t et abielu on tõsiselt ja pöördumatult lõppenud.

**2 Millistel alustel abielu lahutatakse?**

Lahutus vastastikusel kokkuleppel

Abielu lahutamiseks vastastikusel kokkuleppel peavad mõlemad abikaasad pühalikult ja vankumatult kinnitama, et nad on nõus abielu lõpetamisega. Kohus ei uuri abikaasade motiveerimises abielu lahutamise kohta.

Lahutus hagi alusel

Selleks et kohus lahutaks abielu hagi alusel, peab abielu olema tõsiselt ja pöördumatult lõppenud. Mõiste „abielu tõsine ja pöördumatu lõppemine“ ei ole õiguslikult määratletud. Õigusteooria ja Kõrgema Kassatsioonikohtu (*Върховен касационен съд*) tõlgendava kohtupraktika kohaselt on abielu tõsise ja pöördumatu lõppemisega tegemist siis, kui abielusuhe eksisteerib küll formaalselt, kuid abielul puudub täielikult avaliku korra ja seaduse kohane sisu. Abielu tõsine ja pöördumatu lõppemine on objektiivne olukord, mis tuleb kindlaks teha üksikjuhtumipõhiselt. Vastuvõetavad on kõik tõendamisvahendid, sealhulgas ütlused. Seaduses ei ole sätestatud absoluutseid põhjusi, mille alusel saab väita, et abielu on tõsiselt ja pöördumatult lõppenud. Kohtupraktika kohaselt aktsepteeritakse selliste põhjustena abielurikkumist, pikaegset *de facto* lahuselu, alkoholi ja muude joovastavate ainete liigtarvitamist, füüsilist ja vaimset vägivalda ning perekonna püsivat hülgamist. See loetelu ei ole ammendav. Uue perekonnaseadustiku kohaselt ei ole kohus enam tegema omal algatusel otsust selle kohta, kellel lasub süü abielu lõppemise eest, välja arvatud juhul, kui seda taotleb sõnaselgelt üks pool või seda taotleavad mõlemad pooled. Kuid kui abikaasad ei ole sõlminud kokkulepet, on süü küsimus otsustava tähtsusega, kui kohus teeb otsust vanema hooldusõiguse teostamist, abielust sündinud lastega seotud külastusõigust ja nende laste ülalpidamist ning perekonna ühise eluaseme kasutamist käsitlevates küsimustes.

**3 Millised on abielu lahutamise õiguslikud tagajärjed seoses****3.1 abikaasadevaheliste isiklike suhetega (nt perekonnanimi)**

Pärast abielu lahutamist võib kohus ennistada ühe abikaasa abieluelse perekonnanime.

**3.2 vara jagamisega abikaasade vahel**

Uues perekonnaseadustikus on sätestatud mitu võimalikku abikaasadevahelist abieluvararežiimi: seadusest tulenev abieluvararežiim, seadusest tulenev lahusvararežiim ja lepinguline režiim.

1. Abieluvararežiim on kõigi abielu jooksul soetatud varade, sealhulgas sularahahoivuste suhtes kohaldatav jagamatu varaühisus. Need varad on mõlema abikaasa ühisomand olenemata sellest, kelle nimel need soetati, kui need soetati mõlema abikaasa ühise panusega. Abikaasade ühise panusena võib käsitada raha investeerimist ja töötamist, laste eest hoolitsemist ja majapidamistööde tegemist. Eeldatakse, et abikaasad panustasid ühiselt, kui ei tõendata vastupidist.

Kummagi abikaasa lahusvara hulka arvatakse enne abielu sõlmimist soetatud varad ning abielu ajal saadud pärandused ja kingitused. Lahusvara hulka loetakse ka vallasvara, mille abikaasa soetas abielu ajal oma tavapärase isikliku kasutamise või oma kutsealal tegutsemise eesmärgil.

Pärast abielu lahutamist muutub abieluvara tavapäraseks varaks.

**2. Lahusvararežiim.**

Ühe abikaasa poolt abielu ajal omandatud õigused kuuluvad personaalselt sellele abikaasale, kuid kui abielu lõpetatakse hagi alusel, on kummalgi abikaasal õigus saada osa teise abikaasa poolt abielu ajal omandatud õiguste väärtusest, võttes arvesse nõude esitanud abikaasa panust, mis seisnes tööl käimises, rahaliste vahendite andmises, laste eest hoolitsemises, majapidamistööde tegemises või muus. Perekonna vajaduste rahuldamiseks osalevad mõlemad abikaasad; abikaasadel on perekonna jooksvate vajaduste rahuldamisega seotud kohustuste täitmisel jagatud vastutus.

**3. Lepinguline režiim.**

Uue perekonnaseadustiku kohaselt võivad abikaasad sõlmida abieluvaralepingu. See on Bulgaaria õiguses uudne võimalus. Abieluvaralepingu võivad abikaasad sõlmida kas enne abielu või selle jooksul. Abieluvaraleping sisaldab üksnes sätteid, mis käsitlevad vara jagamist poolte vahel, näiteks: poolte

õigusi abielu jooksul soetatud varale; poolte õigusi varale, mis kuulus neile enne abielu sõlmimist; vara, sealhulgas perekonna ühise eluaseme haldamise ja käsutamise viisi; kulude ja kohustuste jagamist poolte vahel; abielu lahutamise varalisi tagajärgi; abikaasade ülalpidamiskohustust abielu ajal ja lahutuse korral; abielust sündinud laste ülalpidamist. Lubamatud on sätted, millega muudetakse ühe abikaasa mis tahes abielueelne vara abikaasade ühisvaraks. Abieluvareleping ei tohi sisaldada sätteid surmaeelsete korralduste kohta, välja arvatud seoses sellega, mis käsitleb abikaasade osa kokkulepitud abieluvarast abielu lõpetamise korral. Seadusest tulenevat abieluvararežiimi kohaldatakse mis tahes varasuhetes, mille kohta ei ole sõlmitud abieluvarelepingut.

Olenemata abikaasade valitud vararežiimist kohaldatakse üldist korda perekonna ühise eluaseme käsutamise suhtes, s.t et juhul, kui perekonna ühine eluase on ühe abikaasa lahusvara, on eluasemega tehingute tegemiseks vaja teise abikaasa nõusolekut, välja arvatud juhul, kui mõlemal abikaasal on veel üks eluase, mis kuulub ainult talle või on tema kaasomandis. Nõusoleku puudumise korral saab vara käsutada piirkondliku kohtu loal, kui tehakse kindlaks, et vara käsutamine ei kahjusta alaealiste laste ja perekonna huve. Kui pärast abielu lahutamist ei saa perekonna ühist eluaset kasutada mõlemad abikaasad eraldi, määrab kohus selle kasutamise õiguse ühele abikaasast, kui asjaomane abikaasa on seda taotlenud ja ta vajab eluaset. Kui abielust on sündinud lapsed, kes ei ole veel täisealised, teeb kohus omal algatusel otsuse perekonna ühise eluaseme kasutamise kohta ning võib määrata selle eluaseme kasutamise õiguse vanema hooldusõiguse saanud abikaasale asjaomase hooldusõiguste teostamise ajaks.

Pärast abielu lahutamist ei ole endised abikaasad enam teineteise seadusjärgsed pärijad ja jäävad ilma kõigist hüvedest, mis nad saaksid surmaeelsete korralduste kohaselt. Pärast abielu lahutamist võidakse tühistada suure väärtusega varalised kingitused, mille tegi üks abikaasa või tegid tema lähisugulased seoses abieluga või abielu ajal teisele abikaasale, välja arvatud juhul, kui see on vastuolus avaliku korraga. Kingituse tühistamise hagi võidakse esitada kuni ühe aasta jooksul pärast abielu lahutamist.

Seadusest tulenevat abieluvararežiimi kohaldatakse juhul, kui abiellu astuvad isikud ei ole valinud oma varaliste suhete reguleerimiseks režiimi ja kui nad on alaealised või piiratud teovõimega isikud. Vararežiimi kohta tehakse kanne abieluvararegistrisse. Vararežiimi võib abielu jooksul muuta. Muudatus tuleb märkida abielutõendile ja registreerida registris. Abieluvarelepingud ja kohaldatav seadusest tulenev vararežiim registreeritakse registreeritud ameti juures asuvas keskses elektroonilises registris. Register on avalik. Kui üks abikaasa teeb või mõlemad abikaasad teevad kolmanda isikuga tehingu, kuid register ei sisalda andmeid kohaldatava vararežiimi kohta, kohaldatakse seadusest tulenevat abieluvararežiimi.

### 3.3 abikaasade alaealiste lastega

Bulgaaria õiguses kasutatakse mõistet „vanema hooldusõiguse teostamine” (*упражняване на родителски права*).

Kui kohus teeb otsuse abielu lahutamise kohta, peab kohus tegema samas ka otsuse vanema hooldusõiguse teostamise, abielust sündinud lastega seotud külastusõiguse ja nende laste ülalpidamise ning perekonna ühise eluaseme kasutamise seotud küsimuste kohta. Otsuse tegemisel võtab kohus arvesse laste huve. Kohus otsustab, kumb abikaasast peab teostama vanema hooldusõigust, nähes ette nende õiguste teostamisega, vanemate ja laste vaheliste kontaktidega ning laste ülalpidamisega seotud meetmed. Vanema hooldusõiguse määramisel hindab kohus kõiki laste huvidega seonduvaid asjaolusid, kuulates ära vanemad ja ka üle 10aastased lapsed.

### 3.4 abikaasa ülalpidamise kohustusega?

Perekonnaseadustiku artikli 83 kohaselt mõistetakse elatis välja ainult sellele abikaasale, kes ei ole abielu lõppemises süüdi. Elatist tuleb maksta kuni kolme aasta jooksul pärast abielu lõpetamist, välja arvatud juhul, kui pooled on kokku leppinud pikemas perioodis. Kohus võib seda perioodi pikendada, kui elatist saama õigustatud endine abikaasa kannatab puudust ja teine abikaasa suudab elatist maksta suuremate raskusteta. Endise abikaasa õigus elatist saada lõpeb siis, kui asjaomane endine abikaasa abiellub uuesti. Praktikast on sellised juhud, kus endisele abikaasale mõistetakse välja elatis, väga harvad.

### 4 Mida tähendab õigusmõiste „lahuselu” igapäevaelus?

Bulgaaria kehtivates õigusnormides ei kasutata lahuselu mõistet.

Kohtupraktikas tähendab *de facto* lahuselu lihtsalt seda, et abikaasad ei ela koos ja neil puudub ühine majapidamine. Seega on tähendusväli erinev õigusmõiste „lahuselu” tähendusväljast.

### 5 Millised on lahuselu eeltingimused?

Vt küsimusele nr 4 antud vastus.

### 6 Millised on lahuselu õiguslikud tagajärjed?

Vt küsimusele nr 4 antud vastus.

### 7 Mida tähendab mõiste „abielu kehtetuks tunnistamine” igapäevaelus?

Bulgaaria õiguse kohaselt on abielu võimalik lõpetada ka kehtetuks tunnistamise (*унищожаване на брака*) teel. Enne abielu kohtumenetluse teel kehtetuks tunnistamist on sellisel abielul kõik kehtiva abieluga samad õiguslikud tagajärjed. Abielu võib kehtetuks tunnistada ainult kohtulikult: abielu tühisusele ei saa tugineda enne, kui selle kohta on otsuse teinud kohus.

### 8 Millised on abielu kehtetuks tunnistamise eeltingimused?

Abielu kehtetuks tunnistamiseks peab üks abikaasast:

abielu sõlmimise ajal olema olnud alla 18aastane;

olema endiselt abielus kolmanda isikuga;

olema tunnistatud teovõimetuks või põdema vaimuhaigust või kannatama vaimse puude all, mis on tema teovõimetuks tunnistamise aluseks;

põdema haigust, mis ohustab rängalt tema laste või teise abikaasa elu või tervist, välja arvatud juhul, kui haigus ohustab üksnes teist abikaasat ja asjaomane abikaasa on haigusest teadlik;

olema teise abikaasa otsene üleneja või alaneja sugulane;

olema teise abikaasa vend või õde, venna- või õelaps või muu kuni neljanda astme küljjoones sugulane;

olema teise abikaasa lapsendanud vanem või lapsendatud laps;

olema andnud abiellumiseks nõusoleku sunni teel, sest tema või tema perekonnaliikmete elu, tervis või au ähvardati seada tõsisesse ja vahetusse ohtu.

### 9 Millised on abielu kehtetuks tunnistamise õiguslikud tagajärjed?

Sõltuvalt abielu tühisuse alusest võib abielu kehtetuks tunnistamise hagi esitada abikaasa, keda abielu tühisus mõjutab; hagi võib esitada ka prokurör, abikaasa esimesest abielust või prokurör ja abikaasa. Perekonnaseadustiku artiklis 97 on sõnaselgelt ja ammendavalt loetletud isikud, kellel on õigus esitada hagi abielu kehtetuks tunnistamiseks, ning sellise hagi esitamise ajalised piirangud.

Abielu kehtetuks tunnistamisel on abikaasade isikutevahelistele ja varalistele suhetele, samuti abikaasade ja laste vahelistele suhetele samasugused tagajärjed nagu lahutusel. Abielu kehtetuks tunnistamise eesmärgil käsitatakse halvast usust tegutsemist võrdväärse lahutuse aluseks oleva süülise tegevusega. Kehtetuks tunnistatud abielu ajal eostatud või sündinud lapsi käsitatakse abielust sündinud lastena ning nende puhul kohaldatakse isaduse eeldust.

### 10 Kas abielulahutusega seotud küsimusi on võimalik lahendada kohtuväliselt?

Ainus viis abielu lõpetamiseks lahutuse teel on esitada kohtule hagi või avaldus.

Kui pooled otsustavad kasutada lepitust, siis kohtumenetlus peatatakse.

## **11 Kuhu tuleb esitada abielu lahutamise, lahusele või abielu kehtetuks tunnistamise avaldus? Millised on avalduse vorminõuded ja millised dokumendid tuleb lisada?**

Esimese astme kohtuna on piirkondlikul kohtul (районен съд) üldine pädevus hagimenetlustes, mis käsitlevad abielu lahutamist süü alusel või abielu kehtetuks tunnistamist. Piirkondlikud kohtud menetlevad ka avaldusi abielu lahutamiseks abikaasade vastastikusel kokkuleppel. Hagi tuleks esitada kostja elukohajärgsele kohtule. Kohus ei ole kohustatud omal algatusel oma pädevust kontrollima, kuid ta peab andma asja menetlemiseks pädevale kohtule, kui kostja esitab vastuväite hagile vastamiseks ette nähtud aja jooksul.

Abieluasjades ei ole võimalik teha tagaseljaotsust.

## **12 Kas menetluskulude katteks on võimalik saada menetlusabi?**

Kohtuasja pooled võivad saada õigusabi sellise abi andmisele kehtestatud tavapärasel tingimustel. Need tingimused on sätestatud õigusabiseaduses (*Закон за правната помощ*).

## **13 Kas abielulahutuse, lahusele või abielu kehtetuks tunnistamise otsuse saab edasi kaevata?**

Otsust abielu lahutamise kohta vastastikusel kokkuleppel ei saa edasi kaevata.

Kui menetluse poolele toimetatakse kätte otsus, mis on tehtud abielu lahutamist või kehtetuks tunnistamist käsitleva hagi alusel, on poolele aega kaks nädalat, et esitada apellatsioon ringkonnakohtule (*Окръжен съд*). Abielu lahutamise otsus jõustub isegi juhul, kui selle peale on esitatud apellatsioon seoses süüü käsitleva osaga.

## **14 Milline on abielulahutuse, lahusele või abielu kehtetuks tunnistamise õigusliku tunnustuse taotlemise kord selles liikmesriigis, kui otsuse on teinud mõne teise liikmesriigi kohus?**

Sellisel juhul kohaldatakse nõukogu määrust (EÜ) nr 2201/2003 tsiviilkohtumenetluse seadustiku (*Граждански процесуален кодекс*) artikliga 621 rakendatud kujul. Pädev kohus on vastaspoole alalise elukoha järgne ringkonnakohus ning juhul, kui vastaspoolel ei ole Bulgaaria Vabariigi territooriumil alalist elukohta, on pädev kohus huvitatud isiku elukohajärgne kohus; kui huvitatud isikul ei ole Bulgaaria Vabariigi territooriumil elukohta, on pädev Sofia linnakohus (*Софийски градски съд*).

## **15 Millisesse kohtusse peaksin pöörduma, kui soovin vaidlustada abielulahutuse, lahusele või abielu kehtetuks tunnistamise otsuse tunnustamist, kui otsuse on teinud mõne teise liikmesriigi kohus? Milline on menetluse kord eespool nimetatud juhtudel?**

Sellisel juhul kohaldatakse nõukogu määrust (EÜ) nr 2201/2003 tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklitega 622 ja 623 rakendatud kujul.

See pool, kes vaidlustab otsuse tunnustamist, võib esitada tunnustamismääruse või otsuse täitmise lubamist käsitleva määruse peale edasikaebuse.

Määruse võib apellatsiooni korras läbi vaadata Sofia apellatsioonikohus (*Софийски апелативен съд*), kelle otsuse peale võib omakorda esitada kassatsioonkaebuse Kõrgemale Kassatsioonikohtule.

## **16 Millise riigi õigust lahutusmenetluses kohaldatakse, kui abikaasad ei ela selles liikmesriigis või on eri riikide kodanikud?**

Abielu kehtetuks tunnistamise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus abielu sõlmiti.

Abikaasade isiklike suhteid reguleeritakse selle riigi õigusega, mille kodanikud nad mõlemad on. Kui abikaasad on eri riikide kodanikud, reguleeritakse nendevahelisi suhteid selle riigi õigusega, kus asub nende ühine alaline elukoht. Kui abikaasadel ühine alaline elukoht puudub, reguleeritakse nendevahelisi suhteid selle riigi õigusega, millega on abikaasadel koos kõige tihedamad sidemed.

Abikaasade varasuhteid reguleeritakse selle õigusega, mida kohaldatakse nende isiklike suhete suhtes.

Kui abikaasad on sama välisriigi kodanikud, kohaldatakse nende lahutuse suhtes selle riigi õigust, mille kodanikud nad abielu lahutamise hagi esitamise ajal olid. Kui abikaasad on eri välisriikide kodanikud, kohaldatakse nende lahutuse suhtes selle riigi õigust, kus asus nende ühine alaline elukoht abielu lahutamise hagi esitamise ajal. Kui abikaasadel puudub ühine alaline elukoht, kohaldatakse Bulgaaria õigust.

Viimati uuendatud: 24/11/2015

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusala koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusala koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.